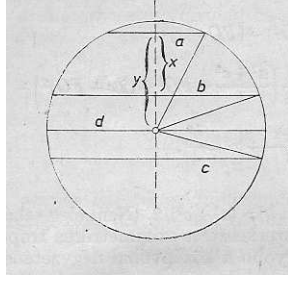

I. megoldás. 1. Ha $a = c$, akkor b átmérő és a szerkesztés magától értetődő. Ha $a \neq c$, válasszuk a betűzést úgy, hogy a két szélső húr közül a legyen a kisebbik: $a < c$ (1. ábra).

1. ábra

Ekkor c közelebb van a velük párhuzamos d átmérőhöz, mint a , ezért b mindenesetre azon a partján van d -nek, mint a . Legyen a és b közti távolság x , az a és d közti távolság y , ekkor d -től a b húr $y - x$, a c húr pedig $|y - 2x|$ távolságra van. Pitagorasz tétele alapján

$$(1) \quad \left(\frac{d}{2}\right)^2 = y^2 + \left(\frac{a}{2}\right)^2,$$

$$(2) \quad \left(\frac{d}{2}\right)^2 = (y-x)^2 + \left(\frac{b}{2}\right)^2,$$

$$(3) \quad \left(\frac{d}{2}\right)^2 = (y - 2x)^2 + \left(\frac{c}{2}\right)^2.$$

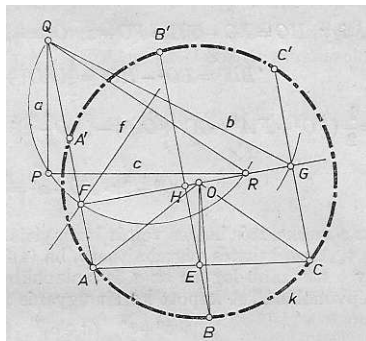
Innen y -t és d -t kiküszöbölhetjük úgy, hogy kivonjuk (1) és (3) összegéből (2) kétszeresét:

$$0 = \left(\frac{a}{2}\right)^2 + \left(\frac{c}{2}\right)^2 + 2x^2 - 2\left(\frac{b}{2}\right)^2,$$

$$(4) \quad 2x = \sqrt{b^2 - \frac{a^2 + c^2}{2}},$$

akkora az a és c húr távolsága.

2. A szerkesztés a következő.

2. ábra

Egy P csúcsú derékszög (2. ábra) két szárára felmérjük $PQ = a$, ill. $PR = c$ szakaszt, a QR szakasz fölé Thalész-félkört írunk, kijelöljük rajta a szakasz f felező merőlegesen levő F pontot (f -et már a középpont szerkesztésében használtuk), az FR felegyenest metsszük a Q körüli b sugarú körrel a G pontban. Fölmérjük az FQ egyenesre az $FA = FA' = a/2$, valamint a vele párhuzamos, G -n átmenő egyenesre a $GC = GC' = c/2$ szakaszt, ekkor a keresett k kör O középpontját az AC szakasz felező merőlegese metszi ki FG -ből, sugara pedig OA .

3. A szerkesztésből nyilvánvaló, hogy AA' , CC' a k -nak párhuzamos és a , ill. c hosszúságú húrja, mert merőlegesek FG -re; azt kell csak bebizonyítanunk, hogy az AC -nek E felezőpontján át velük párhuzamosan húzott – és így FA -tól és GC -től egyenlő távolságra levő – e egyenes k -ból b hosszúságú hűrt metasz ki. Legyen a húr BB' , felezőpontja H .

A szerkesztés szerint $QR^2 = a^2 + c^2$, QRF egyenlő szárú derékszögű háromszög, így $QF^2 = (a^2 + c^2)/2$, tehát $FG = 2x$, megfelel (4)-nek. O a HG félegyenese van, így $HO = FO - FH = FO - x$, $OG = |2x - FO|$. Mármost

$$\begin{aligned} BH^2 &= BO^2 - HO^2 = \frac{1}{2}(AO^2 + CO^2) - (FO - x)^2 = \\ &= \frac{1}{2}(FO^2 + FA^2 + GC^2 + OG^2) - (FO - x)^2 = \frac{1}{2}\left(\frac{a^2 + c^2}{4} + FO^2 + (2x - FO)^2\right) - \\ &\quad - FO^2 + 2x \cdot FO - x^2 = \frac{a^2 + c^2}{8} + x^2 = \frac{b^2}{4}, \end{aligned}$$

és ez a szerkesztés helyes voltát bizonyítja.

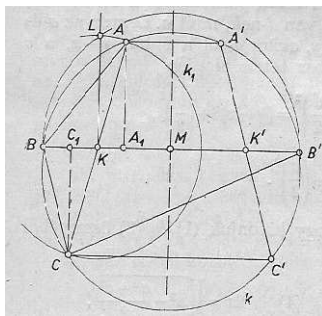
4. A szerkesztés végrehajtható, ha (4)-ben $b^2 > (a^2 + c^2)/2$. (Nem elég tehát, hogy b hosszabb legyen a és c alapokból szerkesztett szimmetrikus trapéz középvonalánál. A kapott korlát ugyanis nagyobb a középvonal négyzeténél:

$$\frac{a^2 + c^2}{2} - \left(\frac{a + c}{2}\right)^2 = \left(\frac{a - c}{2}\right)^2 \geq 0.$$

A feltétel teljesülése esetén 1 megoldást kapunk.

Fuggert Endre (Budapest, Fazekas M. gyak. g. II. o. t.)

II. megoldás. 1. Legyenek a húrok rendre AA' , BB' , CC' , és messe BB' az AC -t K -ban, $A'C'$ -t K' -ben (3. ábra).

3. ábra

Az ABK és $B'CK$ háromszögek hasonlóak, mert szögeik páronként egyenlők, így

$$(5) \quad \frac{BK}{KA} = \frac{CK}{KB'} = \frac{KA}{KB'}, \quad KA^2 = KB \cdot KB',$$

azaz KA mértani középarányos BK és KB' között. Másrészt KK' a $CC'A'A$ trapéz középvonala, és az alakzat szimmetrikus a húrok közös felező merőlegesére, mint tengelyre nézve.

2. Ezek alapján a szerkesztés a következő. A $BB' = b$ szakasz M felezőpontjától B felé fölmérjük az $MA_1 = a/2$, $MC_1 = c/2$ szakaszokat. A_1 -ben és A_1C_1 -nek K felezőpontjában merőlegest rajzolunk BB' -re és az utóbbit metsszük a BB' átmérő fölötti Thalesz-körrel az L pontban. Ekkor a K körüli, KL sugarú k_1 kör az előbbi merőlegesből kimetszi A -t, AK -nak k_1 -gyel való másik metszéspontja C és a keresett k kör az ABC háromszög köré írt kör.

3. Bizonyításul elég azt megmutatnunk, hogy k átmegy B' -n is. Ekkor ugyanis az M -ben BB' -re állított m merőleges szimmetriatengelye k -nak, ezért A -nak és C -nek m -re vetett A' , ill. C' tükörképe is rajta van k -n, AA' és CC' párhuzamosak BB' -vel, mert merőlegesek m -re, $AA' = 2MA_1 = a$, $CC' = 2MC_1 = c$ – ugyanis $CC_1 \perp BB'$, hiszen a CKC_1 háromszög egybevágó az AKA_1 derékszögű háromszöggel –, végül ugyanezért BB' egyenlő távolságra van AA' -től és CC' -től. – Állításunk abból következik, hogy $KL = KA$ az ismert mértani középarányos szerkesztés miatt teljesíti (5) jobb oldali egyenlőségét, ezért a bal oldali egyenlőség is fennáll, így a K -nál egyenlő (csúcs-) szögekkel bíró KAB , KCB' háromszögek hasonlóak, $BB'C \sim BAC$.

4. A szerkesztés végrehajtható, ha $KL > KA_1$, azaz – pozitív szakaszokról lévén szó –, ha $KL^2 > KA_1^2$

$$\begin{aligned} KB \cdot KB' &= \left(\frac{b}{2} - \frac{a+c}{4}\right) \left(\frac{b}{2} + \frac{a+c}{4}\right) > KA_1^2 = \left(\frac{a+c}{4} - \frac{a}{2}\right)^2, \\ \frac{b^2}{4} - \left(\frac{a+c}{4}\right)^2 - \left(\frac{c-a}{4}\right)^2 &= \frac{1}{4} \left(b^2 - \frac{a^2 + c^2}{2}\right) > 0, \end{aligned}$$

ami azonos feltétel az I. megoldásban találttal. A feltétel teljesülése esetén egyetlen L és (lényegében egyetlen) A pontot kapunk.

Greskovits József (Budapest, Könyves Kálmán g. II. o. t.)